

Slovo k povzbuzení na čtvrtek 3. června 2021, na slavnost Těla a Krve Páně
Biblická čtení: Ex 24,3-8; Ž 116; Žid 9,11-15; Mk 14,12-16.22-26

Milé sestry, milí bratři,

jak se rok co rok na dnešní den připomíná, dle vidění svaté Juliány z Lutychu, augustiniánské řeholnice a mystičky první poloviny 13. století, znamenalo zavedení slavnosti Božího Těla (*Corpus Domini*) jakési doplnění «chybějícího svátku eucharistie». Ne že by Zelený čtvrtek zpřítomňující samu poslední večeři Pána Ježíše a tím výsostný moment ustanovení této svátosti jakožto bohoslužebného shrnutí celých Kristových Velikonoc a jeho přítomnosti mezi námi nestačil. Ale šlo o to, že tajemství Kristovy přítomnosti v nejsvětější svátosti je tak veliké, že určitě bylo dobré mít během roku ještě jeden podobný svátek eucharistie.

Jestliže Zelený čtvrtek, mše Na památku večeře Páně (*In coena Domini*), především připomíná samo ustanovení eucharistie, pak dnešní slavnost (plným současným názvem Těla a Krve Páně) zdůrazňuje zejména Kristovo tajemné přebývání v této svátosti. Boží Tělo je tak – co do obsahu i okolností svého zrodu – oslavou Ježíšovy přítomnosti v proměněném chlebě a víně, svátkem jejich předpodstatnění v Tělo a Krev Kristovy.

Stále je připomínání hodné, že eucharistie (lámání chleba, večeře Páně, mše svatá) je od samého počátku křesťanství, ode dne Letnic nejvlastnější křesťanskou bohoslužbou, největší možnou tajemnou přítomností Krista mezi námi a uprostřed nás, spásnou přítomností Beránka na zemi. Skrze eucharistii, ve které je «vpravdě, skutečně a podstatně (*vere, realiter et substantialiter*) přítomen», se tak můžeme s Pánem Ježíšem setkat nejintenzivněji ze všech jeho přítomností, eucharistie nebem na zemi a «pramenem a vrcholem celého života církve (*fons et culmen totius vitae ecclesiae*)», jak učí i Druhý vatikánský koncil.

Eucharistie – z duchovního pohledu – je tak bez nadsázky naší životní nutností («kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný» říká sám Pán Ježíš). Bez eucharistie, bez osobní účasti na ní a možnosti svatého přijímání bude vždycky náš křesťanský život o něco podstatného ochuzený, přinejmenším o tajemnou předchuť nebeské hostiny, o «památku sladkého Ježíše (*Iesu dulcis memoria*)», jak vyzpíval svatý Bernard.

O tom nepochybovali už raní křesťané. Kristovu sladkou a mocnou přítomnost museli i velmi intenzivně zakoušet, když už označili slavení eucharistie za největší tajemství (*mysterion*) a když byli pro účast na ní ochotni položit svůj vlastní život («Cožpak nevíš, satane, že křesťan je zde pro bohoslužbu a bohoslužba pro křesťana a že jedno bez druhého není a nemá smysl... Bohoslužbu nelze opomenout... Bez bohoslužeb nemůžeme být» odpovídají svým mučitelům starokřesťanští mučedníci za dob Diokleciánova a Maximinova pronásledování, kdy byla pod trestem smrti zakázána účast na křesťanských bohoslužbách, jak svědčí starobylá akta o umučení severoafrických křesťanů na počátku 4. století).

Že je Kristus v eucharistii skutečně a živě přítomen, věřili, zakoušeli a vyznávali křesťané od samého začátku, církve o tom ve svých vyznavačských textech nikdy nepochybovala. Postupem času, jak se rozvíjela teologická reflexe, ovšem začalo být potřeba jemněji vysvětlit, jak je v ní přítomen. Zda jsou Tělo a Krev plně přítomny v eucharistii jako *symbolon*, „symbol“, podobně jako je idea reálně přítomná ve svém odrazu. Anebo zda dochází k *metamorfosis*, k nějaké formě skutečné „proměny“ chleba a vína v Tělo a Krev Kristovy; což nakonec převládlo.

Již od 9. století se tak na křesťanském (latinském) západě začalo prosazovat vysvětlení pomocí pojmu předpodstatnění (*transsubstantiatio*). Díky následnému přijetí aristotelismu, jemněji rozlišujícím mezi podstatou a vlastnostmi (případky) věcí, se následně toto vysvětlení stalo mnohem pochopitelnějším a všeobecně přijímaným. Dokonce byl pojem transsubstanciace roku 1215 na Čtvrtém lateránském koncilu dogmatizován jako «nejpřiměřenější slovo (*aptissime verbum*)» pro vysvětlení tajemství Kristovy eucharistické přítomnosti.

To pak dalo podnět k ještě většímu růstu eucharistické zbožnosti – je to doba velkého nárůstu eucharistické úcty, přesunu svatostánku do středu hlavního oltáře, doba rostoucího důrazu na Ježíšovu přítomnost v každé malé částičce proměněné materie, doba, kdy se ale také začíná podávat (bohužel) jen pod jednou způsobou, jen proměněná hostie (právě proto, že v každém kousku proměněného chleba i každé kapičce proměněného vína je podstatně Kristus přítomen), doba, kdy se také bohužel začíná stále méně chodit ke svatému přijímání (z úcty k ní).

Celé teologicko-filozofické vysvětlení nebylo ale hned a všemi nadšeně přijato; byli i tací, kteří měli se způsobem vysvětlení eucharistické přítomnosti problémy. Jedním takovým byl i jistý kněz Petr, snad z Prahy, který se pro své pochybnosti stal přímo aktérem jednoho z eucharistických zázraků. Při mši svaté, kterou sloužil roku 1263 v kostele sv. Kristýny v italské Bolseně vraceje se z pouti do Říma, začala z proměněné hostie prýštit pravá krev. Zpráva o tom se okamžitě rozšířila a celá událost se stala potvrzením, že Pán Ježíš je opravdu podstatně přítomen; když chce, má moc změnit i vlastnosti chleba (pochybnost v přijetí pojmu transsubstanciacie totiž vyplývala z představy, že proměněná podstata přeci nemůže ponechat své původní vlastnosti chleba a vína, a přitom jimi už nebýt).

A právě tento eucharistický zázrak (krví Kristovou potřísněný korporál je dodnes uchovávaný v katedrále v nedalekém Orviету) spolu s viděním svaté Juliány přispěl k zavedení svátku Božího Těla papežem Urbanem IV. roku 1264 pro celou církev; sám svatý Tomáš Akvinský k němu složil krásné eucharistické hymny (například *Pange lingua*, *Sacris solemniis* či *Adoro te devote*) a sekvenci (*Lauda Sion, Salvatorem*). Se svátkem byl zaveden i eucharistický průvod a rozvinula se zbožnost vystavování eucharistie – zrodila se monstrance jako posvátná nádoba k vystavování a přenášení nejsvětější svátosti.

Zkrátka a dobře, od svého zavedení je tak dnešní krásný svátek vyznáním, že Pán Ježíš je a zůstává – «vpravdě, skutečně a podstatně» – přítomen «pod způsoby (*sub speciebus*)» chleba a vína, dokud tyto způsoby (podoby) chleba a vína trvají. Není to vyznání pro vyznání, ale vyznání nám připomínající, že v eucharistii máme před sebou a přijímáme do sebe opravdu Božího Syna, který s námi zvláště právě v ní i po svém nanebevstoupení na zemi zůstal; k naší spáse.

Kéž by i nás tak dnešní svátek povzbudil: v našem osobním vyznání, ve víře v Ježíšovu přítomnost v eucharistii, v naší úctě k ní, a to v té vnitřní i v navenek se projevující, v naší touze eucharistii co nejčastěji a pokud možno co nejpřípraveněji přijímat; s pokorou, že jí nikdy nemůžeme být hodni, a přesto jsme k ní zváni. Vždyť ani eucharistii Pán Ježíš neustanovil jen pro svaté, ale i (možná především) pro nás hříšníky. Eucharistie je sice «pokrmem silných», jak o ní zpívá ne jeden krásný hymnus. Ovšem ne ve smyslu, že jen silní by ji mohli přijímat, ale mnohem spíše že teprve ona – Boží pokrm a nápoj pro naši duši – nás silnějšími může a chce učinit; silnějšími ve víře, naději a především v lásce...

A navíc, i eucharistie má přeci svou duchovní chuť, svou sladkost: radost, kterou tak silně pocítili už raní křesťané, když si život bez eucharistie ani nedovedli představit, sladkost, kterou tak působivě vyzpívali středověcí mystici a středověké mystičky...